

Individuelt arbejdsark til forløbet
De store ideologiere og den kolde krig

Modul 03: Spørgsmål til "Sovjetimperiet"

Spørgsmål	Dine svar
1) Hvordan sikrede Stalin kontrollen over de østeuropæiske lande – og hvorfor tror du det var vigtigt for Stalin at overtage kontrollen over netop de østeuropæiske lande?	Vha. af Sovjetunionens militære styrker. Det kunne ses, at der ikke var nogen chance for at opnå kommunistisk flertal ved de frie valg.
2) Vi fastslog i forbindelse med dokumentarudsendelsen (forrige modul), at Stalin havde haft ambitioner om at erobre Europa – han ville gerne "nå Paris" (som zar Alexander havde gjort). Men hvordan ser det ud efter krigen?	
3) Der var adskillige opstande i de nye socialistiske stater i Østeuropa: Der nævnes 4 stk i teksten. Hvilke?	Polen, Øst Berling, Tjekkoslaviet,
4) Forklar "Bresjnev doktrinen" (1968)	

Modul 03: Spørgsmål til "det amerikanske imperium"

Spørgsmål	Dine svar
-----------	-----------

1) Der var jo gået "et jerntæppe" ned gennem Europa. De østeuropæiske lande var blevet sovjetiske "satellitstater". Men hvilken indflydelse havde USA i Vesteuropa?	
2) Teksten nævner en væsentlig forskel mellem det sovjetiske og det amerikanske imperium. Hvilken?	
3) Teksten nævner NATO. Ved du hvad NATO er?	

Modul 05 - Noter til: Stjernekrig 1981-1988

1. Hvordan vurderede Ronald Reagan situationen omkring rumkapløbet – mente han, at USA var foran Sovjetunionen – eller omvendt?	
2. Hvad hører vi om, hvordan situationen omkring rumkapløbet reelt så ud fra Sovjetisk side?	

3. Da Ronald Reagan tiltrådte som præsident i 1981, anlagde han en hård kurs mod Sovjetunionen og placerede flere atommissiler, som pegede mod Sovjetunionen. Det gav ham ry for at være aggressiv. Men det ændrede sig. Hvad siger udsendelsen om Reagans syn på atomvåben?	
4. Forklar, i dine egne ord, hvad Reagans SDI (Strategic Defence Initiative) ("Starwars") projekt gik ud på – og hvad Reagan's mål med projektet var.	
5. I 1985 døde den sovjetiske generalsekretær Chernenko og Mikhail Gorbatjov blev Sovjetunionens generalsekretær. Hvordan var Gorbatjov anderledes end tidligere ledere?	
6. Hvordan karakteriserer Gorbatjov selv det samfund, han overtog?	

7. Kort efter sin tiltrædelse som generalsekretær iværksatte Gorbatsjov under slagordene <u>glasnost</u> og <u>perestrojka</u> et storstilet reformprogram, der dog skulle gennemføres inden for de bestående politiske rammer. Søg på de to begreber og skriv kort, hvad de indebærer.	
8. I 1985 mødtes Reagan og Gorbatsjov i Schweiz. Hvordan gik det?	
9. I 1986 mødtes Reagan og Gorbatsjov igen – denne gang i Island (Reykjavik) Her talte de direkte om nedrustning. Hvad var det præcis, Gorbatsjov tilbød Reagan? ("The Zero Option") – og hvad krævede Gorbatsjov af Reagan i retur? Hvordan reagerede Reagan på forslaget?	
10. hvordan reagerede Margaret Thatcher på Gorbatsjovs forslag? ("The Zero Option")	

11. I 1987 kom Gorbatjov til USA for første gang. Hvordan blev han taget imod i USA?	
12. Hvad var det direkte resultat af den aftale, Reagan og Gorbatjov underskrev i USA i 1987?	
13. I 1988 besøgte Reagan Sovjetunionen for først gang. Ved den lejlighed blev han mindet om, at han havde kaldt Sovjetunionen "the evil empire" og han blev spurgt, hvad han nu mente om sagen. Hvad svarede han?	

Modul 06

Kildekritiske Begreber

Nedenfor er der en tabel. I venstre side står nogle af de mest væsentlige kildekritiske begreber. Under tabellen, i rødt, står definitionerne, blandet sammen. I skal nu sætte de korrekte definitioner ind i tabellen, ud for de begreber, de passer til

levning	en rest, et spor, et produkt af fortiden, som vi umiddelbart kan iagttage som f.eks. et brev, et gældsbevis, en lov m.m.
----------------	--

beretning	en forfatters eller et vidnes meddelelser til os om fortiden. Altså historien set gennem dennes briller.
Tidsfaktoren	afstanden i tid fra noget sker til beretningen nedskrives eller på anden måde gives videre. Det har en klar betydning i kraft af dårlig hukommelse, efterrationaliseringer med mere.
Ophavssituation	den sammenhæng med hensyn til tid, sted, ophavsmand med videre, som kilden har hørt til eller er blevet til i.
førstehåndskilde	en kilde, hvor ophavsmanden eller -kvinden har personlig kendskab til de forhold, der berettes om.
andenhånds kilde	en kilde, som har sin viden fra andre – eventuelt gennem flere led og har derfor ikke umiddelbar forbindelse med den historiske virkelighed.
tendens	en kildes forvrejning af virkeligheden – ofte en beretters ubevidste eller bevidste ændringer, udeladelser eller tilføjelser.
primær kilde	en kilde i den oprindeligste form, hvori vi har adgang til oplysningerne.
sekundær kilde	en kilde som er afledt af en ældre kilde, som vi kender! En primær kilde kan godt være en sen og lidet troværdig andenhånds beretning – nemlig hvis vi ikke har andet bevaret.

Repræsentativitet	spørgsmålet om, i hvilken grad den enkelte kilde er karakteristisk for helheden, situationen.
--------------------------	---

en forfatters eller et vidnes meddelelser til os om fortiden. Altså historien set gennem dennes briller.

en kildes forbrejning af virkeligheden – ofte en beretters ubevidste eller bevidste ændringer, udeladelser eller tilføjelser.

en kilde som er afledt af en ældre kilde, som vi kender! En primær kilde kan godt være en sen og lidet troværdig andenhånds beretning – nemlig hvis vi ikke har andet bevaret.

en rest, et spor, et produkt af fortiden, som vi umiddelbart kan iagttage som f.eks. et brev, et gældsbevis, en lov m.m.

en kilde, som har sin viden fra andre – eventuelt gennem flere led og har derfor ikke umiddelbar forbindelse med den historiske virkelighed.

afstanden i tid fra noget sker til beretningen nedskrives eller på anden måde gives videre. Det har en klar betydning i kraft af dårlig hukommelse, efterrationaliseringer med mere.

spørgsmålet om, i hvilken grad den enkelte kilde er karakteristisk for helheden, situationen.

en kilde, hvor ophavsmanden eller -kvinden har personlig kendskab til de forhold, der berettes om.

den sammenhæng med hensyn til tid, sted, ophavsmand med videre, som kilden har hørt til eller er blevet til i.

en kilde i den oprindeligste form, hvori vi har adgang til oplysningerne.

**Modul 06 - Analyse af Ronald Reagan:
"Ondskabens Imperium" talen (1983)**

A. Udfyld nedenstående skema (10 min):

Hvem har frembragt kilden?	Kilden er frembragt af den tidligere præsident Ronald Reagan.
Hvornår er kilden frembragt?	8. marts 1983
Hvor er kilden frembragt?	I en kreds af evangeliske kristne, i Orlando, Florida, USA.
Betyder det noget, at kilden er frembragt hvor den er?	Han holdt den for en masse kristne amerikanere, der specifikt mente, at russerne var onde, og at de skulle sprede kristendommen. Han vil derfor have en højere opbakning, og ville nok ikke have kritiseret Rusland for et andet publikum.
Hvorfor er kilden frembragt?	Kilden er frembragt for at sende et signal til amerikanerne, og genskabe deres holdning og viden om atom krigsførelse- men også russerne.

C. Nærmere analyse af kildens tendens (10 min)

Du skal nu finde ord + sætninger i kilden, der understøtter din tolkning af tendens.

I venstre side af tabellen skal du skrive ord og sætninger (citater), som bruges i kilden til at beskrive USA.

I højre side af tabellen skal du skrive ord og sætninger (citater), som bruges i kilden til at beskrive Sovjet.

Ord + sætninger der beskriver USA	Ord + sætninger der beskriver Sovjet
- "Ikke mindst i dette århundrede har Amerika holdt frihedens fakkel tændt, men ikke blot for os selv, men også for millioner af andre verden over." - "Jeg agter at gøre alt, hvad jeg kan for at overbevise dem om vore fredelige hensigter" - "vi aldrig går på kompromis med vore principper og moralske normer." - "Vi vil aldrig forære vor frihed væk." - "Vi vil aldrig opgive vor tro på Gud" - "Og vi vil aldrig holde op med at søge en ægte fred."	- "usete militære opbygning" - "de sovjetiske ledere åbent og i al offentlighed erklæret, at den eneste moral, de anerkender, er den, som vil fremme deres sag, som er verdensrevolutionen" - og de aggressive impulser hos et ondskabens imperium ...kampen mellem rigtigt og forkert og mellem godt og ondt [...] - En fastfrysning ville belønne Sovjetunionen for dens enorme og hidtil usete militære opbygning.

D. Opsamling (5 min)

Samlet set, hvordan vil du så, på baggrund af din analyse, karakterisere forholdet mellem USA og Sovjet i 1983?

Modul 07

Analyse af Mikhail Gorbatjov, tale i FN, 1988

A. Basic kildekritik og indhold (10 min)

Hvem har frembragt kilden?	
Hvornår er kilden frembragt?	
Hvor er kilden frembragt?	
Betyder det noget, at kilden er frembragt hvor den er?	
Hvorfor er kilden frembragt?	

B. Analyse af kildens tendens (10 min)

Du skal nu finde *ord + sætninger* i kilden, der understøtter din tolkning af *tendens*.

I boksen nedenfor skal du skrive ord og sætninger (citater), som bruges af Gorbatjov til at beskrive forholdet mellem USSR (Sovjetunionen) og USA.

--

D. Opsamling (5 min)

Samlet set, hvordan vil du så, på baggrund af din analyse, karakterisere forholdet mellem USA og Sovjet i december, 1988?

Modul 08

Missing Word opgave: De store ideologier og den kolde krig Gennemgang af siderne 28-32

Opgaven består af 3 dele. I hver del er der en boks med ord, der skal sættes korrekt ind i teksten nedenfor.

1.

undtagelsestilstand
frie valg
1979-80
Lenin-skibsværftet
monopol
"Solidaritet"
Kommunistpartiet
Polen
Fødevarepriser
økonomi
katastrofe

Det første land, hvor man kan pege på en udvikling mod systemets sammenbrud var Polen omkring 1979-80
Strejker på Lenin-skibsværftet i byen Gdansk førte til en omfattende organisering af fagforeningen "Solidaritet".

Fagforeningen fik så stor tilslutning, at kommunistpartiet følte sig tvunget til at indgå aftaler med dem. Aftalerne omhandlede løn, arbejdsforhold, men også **frie valg**, lempelse af censuren og retten til at danne fagforeninger i det hele taget. Dette udfordrede kommunistpartiets **undtagelsestilstand**. Den folkelige organisering uden om **Kommunistpartiet** foregik også i den katolske kirke, som var blevet styrket, fordi den nye pave, valgt i 1978, var polak. I 1981 greb den polske hær ind og indførte **monopol** og trusler om sovjetisk militær indgriben. I begyndelsen af 1989 var den polske **økonomi** så anstrengt, at kommunistpartiet var tvunget til at forhandle med oppositionen om økonomiske reformer. I den forbindelse blev der aftalt begrænset mulighed for Fødevarerpriser. Det efterfølgende valg blev en katastrofe for kommunistpartiet, og i sommeren 1989 fik Polen en regering ledet af ikke-kommunister. Det blev begyndelsen til det endelige sammenbrud af hele sovjetstyret.

2.

forhandlinger
demonstrere
tilslutning
Sovjetunionens
Østrig
Lån
tropper
Vesttyskland

Ungarn havde en presset økonomi, og var tvunget til at indgå i med Til gengæld for vesttyske accepterede de at åbne deres grænse til Konsekvensen var, at DDR-borgere (østtyskere) strømmede til grænsen, og mange borgerrettighedsgrupper begyndte at mod magtapparatet. De kommunistiske ledere overvejede at sætte ind mod

befolkningen, men den hastigt stigende til demonstrationerne samt manglende opbakning til voldsanvendelse fra side betød, at de ikke gjorde det.

3.

Socialistiske økonomi indflydelse kultur tilliden propaganda planøkonomien politik

Der er flere forklaringer på, hvad der lå til grund for Sovjetunionens og de andre staters opløsning. Hvis der lægges vægt på, så peger man på, at Sovjetborgerne krævede større politisk og vendte sig mod magteliten.

Hvis man lægger vægt på økonomi, så peger man på, at ikke var effektiv nok. Hvis man lægger vægt på ideologi, så peger man på, at sovjetborgerne mistede til styrets ideologiske fundament. Hvis man lægger vægt på kommunikation og, så peger man på, at styret ikke var i stand til at hindre, at sovjetborgere fik kendskab til vestlige varer, levestandard, ideer og

Modul 09

Den kolde krig 24: "Murens Fald" 1989

Nedenfor står 14 spørgsmål til dokumentarfilmen.

Du kan nu vælge mellem:

- a) Den svære model
- b) Den knapt så svære model

Den svære model er, at du helt selv, i dine egne ord, besvarer spørgsmålene

Den knapt så svære model er, at du finder de rigtige svar, som står i [blåt](#) nedenfor tabellen.

1. I 1989 var Gorbatsjov parat til at løse sovjetisk kontrol over de Østeuropæiske lande og åbne op for demokratiske valg, men der var tvivl omkring, hvilke typer regeringer, de ville vælge ved demokratiske valg. Hvad forventede Gorbatsjov selv?	
2. I 1956 var Sovjetiske tanks rullet ind i Ungarns hovedstad, Budapest, og havde med vold nedkæmpet et oprør mod det kommunistiske styre. I 1989 var der igen uro i Ungarn. Hvad skyldtes det?	

3. I 1989 lovede Ungarns leder, Miklos Nemeth, sin befolkning politisk forandring og mere demokrati. Hvordan reagerede den sovjetiske Gorbatjov på dette ønske?	
4. I 1989 blev Ungarn nødt til at bede om økonomiske lån i vesten (Østrig) – hvad krævede Østrig så, at Ungarn gjorde til gengæld?	
5. Den østtyske leder Erick Honecker (DDR) var meget urolig omkring, hvad der skete i Ungarn. Han sendte sin udenrigsminister til Moskva for at klage over det. Hvilket svar fik han af Gorbatjov?	
6. I Polen voksede fagforeningen "Solidaritet" stærkt frem og udfordrede den kommunistiske regering. Regimet gav sig, og i 1989 åbnedes der op for demokratiske valg. Det første valg var i juni 1989. Hvem vandt? Og hvordan reagerede Moskva på det?	

7. I juli 1989 var der møde mellem Warsawapagt-landene. Den østtyske leder Erick Honecker og den rumænske leder Nicolae Ceaușescu var stærkt imod den nye, sovjetiske åbenhed (perestrojka), og forsøgte at overtale Gorbatjov til at gribe ind overfor både Ungarn og Polen. Den ungarske leder Miklos Nemeth fortæller, at Gorbatjov reagerede på dette på en særlig måde. Hvordan?	
8. I det kommunistiske Kina var der også krav om demokrati. Det kulminerede i vold. Hvordan?	
9. DDRs leder Erick Honecker mente ikke, at DDR skulle foretage nogle justeringer i ledelsen af landet. Men hvordan stod det <i>egentlig</i> til i DDR?	

10. I sommeren 1989 flokkedes Østtyskere til Ungarn for at flygte ud af "hullet i jerntæppet", og mange slog lejr ved den vestyske ambassade i Budapest. Den vesttyske leder Helmut Kohl lovede at hjælpe Ungarns økonomi, hvis... hvad?	
11. Resultatet af Ungarns åbning mod vest resulterede i, at DDR lukkede for rejser til Ungarn. Hvor rejste østtyskere så hen for at komme "over til vesten"?	
12. 7 oktober 1989 fejrede DDR sin 40- års fødselsdag. Ved den lejlighed fik lederen Erich Honecker besøg af Gorbatsjov. Folkemængden råbte især eet navn. Hvilket?	
13. DDR lederen Erich Honecker blev udskiftet i Oktober 1989. Hvem var den nye leder? Og hvad lovede han?	

14. 9. november 1989 sagde DDR politikerens Günter Schabowski på et pressemøde, at restriktioner på at rejse ud af DDR skulle løftes. Det var meningen, at det skulle træde i kraft næste dag, men Schabowski misforstod ordren. Hvilke konsekvenser havde det?	
--	--

Modul 09

Opgave: Det materialistiske, idealistiske og pluralistiske historiesyn

1.

Beskriv kort det materialistiske historiesyn, i dine egne ord	Det er de økonomiske interesser og sociale forhold som drivkraften på udviklinger.
Beskriv kort det idealistiske historiesyn, i dine egne ord	Menneskers egne ideer og interesser der er afgørende for udviklingen
Beskriv kort det pluralistiske historiesyn, i dine egne ord	Her er det en blanding af menneskers handlinger og samfundets interesse

2. Skriv nogle linjer om, hvordan du mener, man bør tolke de socialistiske systemers fald i 1989. Altså:

Var det socioøkonomiske faktorer, der var drivkraften? (det materielle historiesyn), eller var det ideologi, der var drivkraften (det idealistiske historiesyn)?

Eller var det en blanding (et pluralistisk historiesyn)?

--

Modul 10

Opgave til artiklen: “30 år og 15.000 mia. kroner har ikke været nok til at rette op på 40 års planøkonomi i DDR”

Mathias Sonne, Information, 2. august 2019:

<https://www.information.dk/udland/2019/07/30-aar-15000-mia-kroner-vaeret-nok-rette-paa-40-aars-planoe-konomi-ddr>

Skriv jeres besvarelser med jeres egne ord, m

Det højreradikale Alternative für Deutschlands (AfD) omdannelse til østtysk folkeparti.

Store levestandard forskelle. Det østtyske BNP per borger er kun på to tredjedele af det vesttyske. I snit tjener en østtysker knap 5.000 euro mindre om året end en vesttysker. De har mindre opsparinger, lavere pensioner, færre værdifulde ejendomme og langt færre aktier end deres landsmænd i vest.
--

ed udgangspunkt i artiklen.

1. Hvilke politiske konsekvenser opridser artiklen, der har været i det tidligere DDR (Østtyskland) efter sammenlægning af “de to Tysklunde”?	-Opstigningen af højrepopulistiske partier som AfD i Østtyskland, som har fået øget opbakning som følge af utilfredshed og frustration blandt befolkningen. -Manglende anerkendelse og følelse af marginalisering blandt østtyskere, hvilket bidrager til politisk polarisering og kan resultere i politisk støtte til partier, der fremhæver denne følelse af uretfærdighed.
2. Hvilke økonomiske konsekvenser opridser artiklen, der har været i det tidligere DDR (Østtyskland) efter sammenlægning af “de to Tysklunde”?	1. Nedgangen i traditionelle industrielle sektorer i Østtyskland, såsom brunkulindustrien, har ført til økonomisk ustabilitet og arbejdsløshed i regionen. 2. Forskelle i levestandard og BNP per borger mellem øst og vest, hvor østtyskerne generelt tjener mindre, har færre opsparinger og lavere pensioner end deres vesttyske modparter.

3. Hvilke demografiske¹ konsekvenser opridser artiklen, der har været i det tidligere DDR (Østtyskland) efter sammenlægning af “de to Tysklunde”?	1. Befolkningstallet i Østtyskland er faldet markant siden genforeningen, primært på grund af massiv udvandring til Vesttyskland, hvilket har ført til en øget aldring af befolkningen og økonomisk pressede lokalsamfund. 2. Østtyskland oplever en mangel på unge arbejdstagere og en aldrende befolkning, hvilket skaber udfordringer for økonomisk vækst og velfærdssystemet.
4. Hvad skriver artiklen omkring, om østtyskeres syn på, om det var “bedre” under socialismen - eller “værre”?	

¹ **Demografi** eller befolkningslære er videnskaben om et givet områdes befolkningsforhold, dets størrelse, sammensætning og udvikling

Tusindvis af østberlinere strømmede til grænseposterne og krævede udgang. Soldaterne ved grænseposterne var i vildrede, for de havde ordre om at skyde enhver, der forsøgte at komme til vesten. Alligevel åbnede de for grænserne.

Gorbatjov lovede ikke at blande sig i Ungarns interne anliggender.

"Vi kan ikke gøre noget ved det"

Gorbi!

Solidaritet, med lederen Lech Walesa i spidsen, vandt 99 ud af 100 sæder i senatet – og Gorbatjov reagerede ikke.

Han signalerede "med sine øjne", at han skulle tage det helt roligt!

I DDR var der økonomisk nedgang, øget forurening og politistaten hæmmede al initiativ og overvågede sine indbyggere.

Egon Krentz. Han lovede demokratiske reformer, og at det ville blive nemmere at rejse ud af DDR.

Østrig krævede at de fjernede pigtråden ved grænsen – altså en (delvis) åbning

I 1989 rullede tanks ind over demonstranter på **Tiananmen** pladsen ("Den Himmelske Freds Plads") – en massakre.

Han forventede at de ville være taknemmelige over for Sovjet og at de ville vælge "socialisme med et menneskeligt ansigt"

Hvis alle østtyskerne fik lov til at krydse over grænsen til vesten.

Der var både politisk og økonomisk uro i landet i 1989, og det socialistiske styre havde spillet fallit.

Tjekkeslovakiet – hvor de slog lejr ved den vesttyske ambassade i Prag.

Modul 12

Opgave til artiklen: "30 år og 15.000 mia. kroner har ikke været nok til at rette op på 40 års planøkonomi i DDR"

Mathias Sonne, Information, 2. august 2019:

<https://www.information.dk/udland/2019/07/30-aar-15000-mia-kroner-vaeret-nok-r-ette-paa-40-aars-planoekonomi-ddr>

Skriv jeres besvarelser med jeres egne ord, med udgangspunkt i artiklen.

1. Hvilke politiske konsekvenser opridser artiklen, der har været i det tidligere DDR (Østtyskland)	
---	--

efter sammenlægning af "de to Tysklunde"?	
2. Hvilke økonomiske konsekvenser opridser artiklen, der har været i det tidligere DDR (Østtyskland) efter sammenlægning af "de to Tysklunde"?	
3. Hvilke demografiske² konsekvenser opridser artiklen, der har været i det tidligere DDR (Østtyskland) efter sammenlægning af "de to Tysklunde"?	
4. Hvad skriver artiklen omkring, om østtyskeres syn på, om det var "bedre" under socialismen - eller "værre"?	

² **Demografi** eller befolkningslære er videnskaben om et givet områdes befolkningsforhold, dets størrelse, sammensætning og udvikling

